

การศึกษาวิถีชีวิตของชาวมอญผ่านจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำอุโบสถ วัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

วันที่รับบทความ	12/12/2567
วันแก้ไขบทความ	07/05/2568
วันที่ตอบรับบทความ	10/06/2568

ศุภกานต์ เหมริด^{1,*}

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเรื่องราวจิตรกรรมลายรดน้ำวัดบางกระดี่ในประเด็นองค์ประกอบ เนื้อหาทางวัฒนธรรม ภาพสะท้อนวิถีชีวิตของชาวมอญที่ปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมฝาผนัง 2) ศึกษาลักษณะของผลงานของช่างเขียนชาวมอญเพื่อนำข้อมูลของงานจิตรกรรมมาวิเคราะห์ร่วมกับองค์ประกอบของศิลปกรรม วิถีชีวิตของชาวมอญบางกระดี่ที่สะท้อนถึงคำสอน คติความเชื่อทางศาสนาที่มีความสัมพันธ์กับงานจิตรกรรม และศิลปกรรมภายในวัด โดยการใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูลวิจัยทางเอกสาร การวิจัยทางภาคสนาม รวมทั้งวิธีการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ และช่างเขียนจิตรกรรม นำมาวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อวิถีชีวิต และลักษณะผลงานวาดของช่างเขียนชาวมอญ โดยมีเป้าหมายคือ วัดบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า จิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ เขียนขึ้นด้วยเทคนิคลายรดน้ำในรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณีร่วมสมัยที่ถูกออกแบบเรื่องราวใหม่ไม่ได้ยึดตามแบบอุดมคติเดิม ซึ่งงานจิตรกรรมมีเนื้อหาทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวมอญ รวมทั้งรูปแบบ และสัญลักษณ์ของชาวมอญสอดแทรกอยู่แต่ละเรื่องราว เพื่อสื่อให้ลูกหลานชุมชนมอญบางกระดี่เข้าใจในคำสอนของพุทธศาสนาตามที่ช่างเขียนชาวมอญได้นำเอาความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวมอญที่มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบ และสอดแทรกสัญลักษณ์สำคัญที่แสดงความเป็นชนชาติมอญออกมาผ่านการเล่าเรื่องสำคัญในพุทธศาสนาตามแบบอย่างที่เป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ

คำสำคัญ: วิถีชีวิตชาวมอญ, จิตรกรรมฝาผนัง

^{1,*} สาขาวิชาทฤษฎีศิลป์ คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
อีเมล : supakarn800@gmail.com

A Study of the Mon Way of Life Through Lai Rod Nam Mural Paintings in the Ordination Hall of Wat Bang Kradee, Bang Khun Thian District, Bangkok

Received	12/12/2024
Revised	07/05/2025
Accepted	10/06/2025

Supakarn Hammarid^{1,*}

Abstract

This research article aimed to 1) study the narratives of *lai rod nam* mural paintings at Bang Kradee Temple, focusing on their composition, cultural content, and the reflection of the lifestyle of the Mon community, and 2) examine the characteristics of the works created by Mon painters in order to analyze the murals in relation to artistic elements, the way of life of the Mon people of Bang Kradee, and the teachings and religious beliefs associated with the temple's art. Employing qualitative research methods, the study used documentary research, field research, and interviews with the abbot of Bang Kradee Temple and the mural painters. The data were analyzed in terms of cultural concepts, beliefs, lifestyle, and the stylistic characteristics of the Mon painters' work, with the research site located at Bang Kradee Temple in Bang Khun Thian District, Bangkok. The results revealed that the mural paintings at Wat Bang Kradee were created using the *lai rod nam* lacquer technique in a style of contemporary traditional Thai painting, with newly designed narratives that did not follow the original idealized models. The murals contained cultural content that reflected the lifestyle, motifs, and symbols of the Mon people, integrated into each narrative to convey Buddhist teachings to younger generations of the Bang Kradee Mon community. The Mon painters incorporated beliefs, culture, and ways of life of the Mon people that were connected to Buddhism into the artwork. Important symbols representing Mon identity were also inserted and expressed through the depiction of significant Buddhist stories in a way that reflected the unique cultural characteristics of the Mon people.

Keywords: Mon way of life; Mural paintings

^{1,*} Art Theory, Faculty of Painting Sculpture and Graphic Arts, Silpakorn University

e-mail: supakarn800@gmail.com

บทนำ

ชาวมอญ ประชากรที่มีประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาตั้งแต่สมัยโบราณชนชาติหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีอัตลักษณ์ของตนเองและรักในอารยธรรมของตนเองสูง (พิสิษฐ์ ปลัดสิงห์, 2525, น.84) วัฒนธรรมของชาวมอญบางอย่างได้เป็นแม่บทตัวอย่างทางวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ใกล้เคียงกันทั้งอิทธิพลที่มาจากศาสนา ทั้งวัฒนธรรม ภาษา ตัวอักษร ศิลปกรรมดนตรี และอื่น ๆ โดยเฉพาะทางด้านศาสนา (สุภรณ์ โอเจริญ, 2541, น. 165-166) ชนชาติมอญนั้นมีความศรัทธาทางพุทธศาสนาและนับถือคำสอนทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งไปพร้อม ๆ กับความเชื่อเดิมของชาติตนเองคือการนับถือผีบรรพบุรุษ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของชาวมอญตั้งแต่การเกิดจนถึงการตายจะมีประเพณีเกี่ยวข้องกับศาสนาแทบทั้งสิ้น โดยมีคัมภีร์โลกสิทธิ-โลกสมมุติ คู่มือการใช้ชีวิตของชาวมอญที่สอนถึงขนบธรรมเนียมที่ชาวมอญควรปฏิบัติ บันทึกพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อที่สำคัญของชาวมอญในการดำรงชีวิตและธรรมเนียมปฏิบัติเกี่ยวกับความตาย (จวน เครือวิษณยาจารย์, 2537, น. 1) ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้นได้อพยพจากพม่าเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงต้นยุครัตนโกสินทร์ และเริ่มมีแหล่งที่อยู่อาศัยกระจัดกระจายในประเทศไทยจนปัจจุบัน (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2568) และอยู่รวมกันเป็นหมู่คณะ และมักจะตั้งชุมชนอยู่ใกล้วัด โดยการบูรณะวัดร้างของเดิมหรือการสร้างวัดขึ้นมาใหม่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ (ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์, ม.ป.ป., น. 8) ซึ่งวัดนอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญ วัดยังเป็นสถานที่หนึ่งที่ชาวมอญสามารถมาเรียนหนังสือ และศึกษาความรู้เรื่องราวทางศาสนาจากพระสงฆ์ในวัดเพื่อให้ลูกหลานซึมซับความรู้ วัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์และประเพณีทางศาสนาของชาวมอญ นอกจากการรับรู้จากคำบอกเล่าเรื่องราวของครอบครัวและบรรพบุรุษตนเอง

วัดบางกระดี่ เป็นวัดมอญที่สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ.2420 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดบางกระดี่ได้รับวิสุงคามสีมาเมื่อปี พ.ศ. 2434 ตั้งอยู่เลขที่ 41 ถนนบางกระดี่ หมู่ที่ 8 แขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร (กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, 2525, น. 135-136) ติดกับชุมชนมอญบางกระดี่ ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญชุมชนบางกระดี่มาอย่างยาวนาน เนื่องจากชาวมอญนั้นเป็นชนชาติที่มีศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ ทำให้วัดบางกระดี่นั้นมีความสัมพันธ์กับการตกแต่งภายในพระอุโบสถด้วยภาพจิตรกรรมในเรื่องราวทางพุทธศาสนา คือ ไตรภูมิคถา พุทธประวัติ และพุทธทำนาย 16 ประการ ด้วยเทคนิคลายรดน้ำหนึ่งในงานช่างสิบหมู่ประเภทช่างรักทั้งหลายซึ่งส่วนใหญ่ลายรดน้ำจะพบความนิยมมากที่สุดคือการเขียนลายรดน้ำประดับภายนอกของตู้พระไตรปิฎก หีบไม้ ฉากลับแลบานประตู บานหน้าต่าง (อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐ, 2555, น. 12) ที่เป็นการเขียนจิตรกรรมไทยแบบเอกรงค์ที่ใช้เพียงแค่สองสีจากสีทองของทองคำเปลว และสีดำของพื้นยางรักที่เทคนิคการเขียนจะใช้ขนาดของเส้น

ไม่มีการใช้แสงเงา แบ่งช่องไฟระหว่างเนื้อหา และลวดลายของภาพแต่ละเรื่องราวให้มีความพอดี เน้นความสำคัญของแต่ละตอนด้วยขนาดของภาพ

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่เขียนบนฝาผนังอุโบสถวัดบางกระดี่ เป็นงานจิตรกรรมที่เขียนขึ้น หลังจากการก่อสร้างอุโบสถหลังใหม่แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2553 เป็นพื้นที่กว้าง ๆ ราว 500 ตารางเมตร ใช้ระยะเวลาเขียน 2 ปี เขียนเสร็จในปี พ.ศ. 2555 โดยนำเอาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติ และ หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า เขียนเล่าเรื่องในรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณีผสมกับการเขียนลวดลาย ประติขันธ์จากสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาวมอญคือ ภาพพุทธประวัติจากผนังอุโบสถด้านซ้ายเชื่อมต่อกับผนัง ด้านหลังพระพุทธรูปและผนังด้านขวา ภาพไตรภูมิโลกสัตถฐานที่ผนังด้านหน้าพระพุทธรูป ภาพพุทธทำนาย 16 ประการ ที่ผนังระหว่างช่องหน้าต่างอุโบสถ และภาพลวดลายประติขันธ์จากสัญลักษณ์ของชาวมอญคือ ภาพอักษรมอญ ภาพหงส์ และภาพดอกพุดตานประดับตกแต่งเป็นลวดลายประกอบจิตรกรรมในอุโบสถ

เรื่องราวของงานจิตรกรรมวัดบางกระดี่ได้มีการปรึกษาหารือระหว่างช่างฝีมือและเจ้าอาวาส คือ พระครูโสภณธนสาร (สมบัตร อุชจาโร) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบันและนายพิชัย บูรณาภา ช่างเขียน จิตรกรรมร่วมกันกำหนดและออกแบบต้นแบบ และแรงบันดาลใจจากตัวอย่างศิลปกรรมวัดอื่น ๆ มาปรับใช้ให้ เข้ากับวัดและชุมชน (พระครูโสภณธนสาร (สมบัตร อุชจาโร, 2565, สัมภาษณ์) โดยผลงานจิตรกรรมฝาผนัง ลายรดน้ำภายในพระอุโบสถวัดบางกระดี่แห่งนี้เป็นที่เจ้าอาวาสและช่างเขียนตั้งใจที่จะอนุรักษ์ศิลปะไทย โบราณ และงานช่างไทยชั้นสูงไปพร้อมกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชาวมอญ และจิตรกรรมฝาผนังวัดบาง กระดี่จะเขียนสอดแทรกประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวมอญโดยการนำรูปแบบ สัญลักษณ์ วิถีชีวิต และเรื่องราวของคติความเชื่อชาวมอญที่ถูกออกแบบให้เข้ากับเรื่องราวของพุทธศาสนา ที่ปรากฏบนงานจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดบางกระดี่ (พิชัย บูรณาภา, 2566, สัมภาษณ์) เป็นสิ่งที่ควรได้รับการ ศึกษาเกี่ยวกับที่มา แหล่งข้อมูล ศิลปินที่ใช้เขียนภาพจิตรกรรม รวมทั้งความเป็นมา คติความเชื่อ และความสัมพันธ์ของภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำกับวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับชุมชนมอญวัดบางกระดี่ว่ามีความ เกี่ยวข้องกันมากน้อยเพียงใด ซึ่งในครั้งนี้จะช่วยให้บังเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรมชาวมอญผ่านภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำภายในพระอุโบสถวัดบางกระดี่ เพราะภาพจิตรกรรม เหล่านี้ เป็นหลักฐานส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ประเพณี และคติชนของชาวมอญในสยาม ซึ่งไม่เคยมีผู้ใดเคยทำ การวิจัยในประเด็นดังกล่าวมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่กับภาพสะท้อน วิถีชีวิต วัฒนธรรม และพุทธศาสนาของชุมชนชาวมอญวัดบางกระดี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่ศึกษาคือวัดบางกระดี่ และชุมชนมอญบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการศึกษา

จิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำภายในพระอุโบสถวัดบางกระดี่ที่ถูกเขียนขึ้นหลังจากก่อสร้างอุโบสถวัดบางกระดี่หลังใหม่ มีพื้นที่ราว 500 ตารางเมตร รวมทั้งการศึกษาศิลปกรรมที่อยู่ในวัดบางกระดี่ และศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบางกระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 ภาพถ่ายจากดาวเทียม แสดงภาพด้านบนของวัดบางกระดี่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ (Interview for Qualitative Research) ควบคู่ไปกับการใช้เครื่องมือวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary) โดยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์บันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์ด้วยโทรศัพท์มือถือไปพร้อมกับการจดบันทึกจากการมีข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในด้านเนื้อหาของจิตรกรรม องค์ประกอบ ความเชื่อ และวัฒนธรรมของชาวมอญ

2.2 แบบบันทึกทางภาคสนาม (Field Notes) ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อบันทึกข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการวิจัยด้วยการจดบันทึกลงสมุดบันทึก รวมทั้งบันทึกภาพด้วยกล้องถ่ายภาพดิจิทัลเพื่อนำภาพถ่ายมาประกอบการวิจัย

2.3 แบบเอกสาร (Documentary) ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำราวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากการสืบค้นจากเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ตมาช่วยในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์กับงานวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยทำการวิจัยภาคสนาม(Field research) ด้วยการลงพื้นที่บันทึกภาพ และศึกษาข้อเท็จจริงจากแหล่งข้อมูลและสถานที่จริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้รับจากการค้นคว้าทางเอกสาร และการสัมภาษณ์

3.2 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร บทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ของชาวมอญ วัดบางกระดี งานจิตรกรรมฝาผนัง และทัศนศิลป์เพื่อนำมาเป็นข้อมูลวิเคราะห์ในเชิงประวัติศาสตร์ และทัศนศิลป์ของงานจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี

3.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์รูปแบบของงานจิตรกรรม รวมทั้งเก็บข้อมูลเนื้อหาของงานจิตรกรรม แนวคิด และเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต และลักษณะผลงานวาดของช่างเขียนชาวมอญ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเรื่องของงานจิตรกรรมฝาผนังด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวมอญภายใต้การศึกษาเทคนิคการวาดของช่างเขียนชาวมอญที่ได้จากการลงพื้นที่สำรวจและบันทึกภาพ จากบันทึกการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากเอกสาร แล้วนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

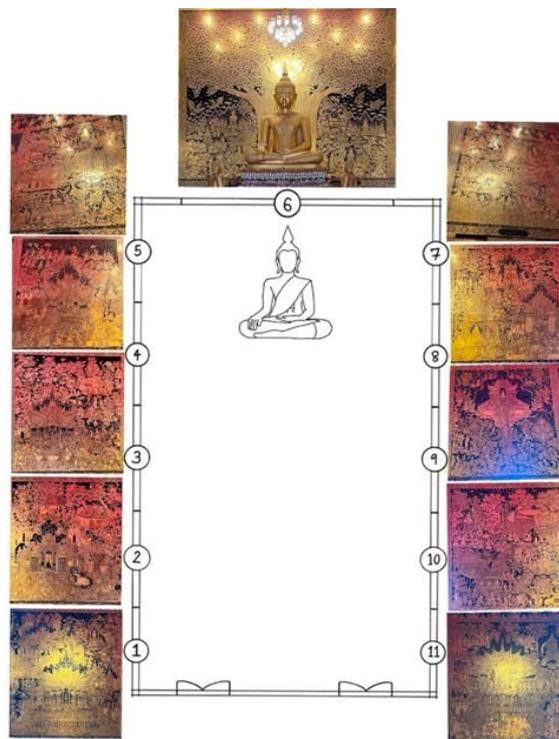
สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดีกับภาพสะท้อนวิถีชีวิต วัฒนธรรม และพุทธศาสนาของชุมชนชาวมอญวัดบางกระดี ด้วยวิธีการลงพื้นที่ภาคสนามและการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์ควบคู่ไปกับข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย จากการศึกษาพบว่า จิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดีมีการเขียนภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ด้วยเทคนิคลายรดน้ำกรรมวิธีแบบโบราณทั้งหลัง สามเรื่องราวคือ ไตรภูมิ พุทธประวัติ และพุทธทำนาย 16 ประการ ในรูปแบบจิตรกรรมไทยประเพณีร่วมสมัยที่ถูกรื้อแบบจัดวางการเล่าเรื่องราวในภาพและใช้เทคนิคขึ้นมาใหม่คือ เป็นจิตรกรรมลายรดน้ำทั้งหลัง ไม่ได้ยึดตามแบบจิตรกรรมฝาผนังไทยตามอุดมคติเดิมที่มักนิยมเขียนภาพจิตรกรรมไทยด้วยสีในแบบจิตรกรรมไทยประเพณี ที่มีความเกี่ยวข้องกับชาวมอญในด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และภาพสะท้อนของวิถีชีวิตชาวมอญ โดยรูปแบบการเล่า

เรื่องแฝงด้วยสัญลักษณ์ภายในภาพ ซึ่งภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำนั้นมืองค์ประกอบที่มีเนื้อหาทางวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต สัญลักษณ์ของชาวมอญสอดแทรกอยู่ในภาพแต่ละเรื่องราว ดังนี้

1. ความเชื่อของชาวมอญในการจัดพิธีการสำคัญทางพุทธศาสนาผ่านเรื่องราวพุทธประวัติ

พุทธประวัติ มีความสำคัญกับชาวมอญและยังเป็นเรื่องราวที่นิยมนำมาเขียนเป็นภาพจิตรกรรมฝาผนังในอุโบสถของวัด โดยภาพจิตรกรรมพุทธประวัติของวัดบางกระดี่เขียนขึ้นด้วยเทคนิคลายรดน้ำปิดทองทั้งหลังจากผนังด้านซ้ายเหนือช่องหน้าต่างอุโบสถแบ่งเรื่องราวเป็นภาพทั้งหมด 5 ช่อง เชื่อมต่อเรื่องราวไปที่ผนังด้านขวาด้วยการเขียนภาพผนังด้านหลังองค์พระพุทธรูป 1 ช่อง และภาพที่ผนังด้านขวาอีก 5 ช่องรวมทั้งหมดเป็น 11 ช่อง

ภาพแสดงแผนผังเรื่องราวพุทธประวัติ จิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่

1 ภาพสันตคุสิตเทพบุตรเตรียมจุดมาเกิดบนโลก และงานอภิเษกสมรสของพระเจ้าสุทโธทนะกับพระนางสิริมหามายา 2 ภาพพระนางสิริมหามายาสวมถึงช้างเผือกที่นำดอกบัวมาถวาย และภาพประสูติการของเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ต้นสาละ ในสวนลุมพินี 3 ภาพเจ้าชายสิทธัตถะทรงนั่งสมาธิเป็นปฐมฌานในคิณิแจนาชาวัญ ภาพอภิเษกของเจ้าชายสิทธัตถะกับพระนางยโสธราพิมพา และทรงเห็นเหตุทุกข์ทั้ง 4 4 ภาพเจ้าชายสิทธัตถะทรงเข้าไปป่าลาชยาและพระราหูผู้เป็นโอรสทรงมีภักษะออกนอกเมือง โดยพยายามฆ่าราชวงไว้ และทรงตัดเกศาบวชเป็นสมณะ 5 ภาพนางสุชาดานำข้าวสุกปายาสใส่ถาดทองมาถวาย ทรงนำถาดไปลอยอุ้งแม่น้ำและทำการอธิษฐาน และทรงรับหญ้าคาจากนายโลธิยะปรงเป็นอาสนะได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ 6 ภาพต้นพระศรีมหาโพธิ์ และภาพพระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาโปรดปัญจวัคคีย์หลังตรัสรู้	7 ภาพพระพุทธเจ้าปราบยักษ์ และเหล่ามารหลังจากตรัสรู้ ภาพทรงโปรดชฎิล 3 พี่น้องและเหล่าสาวกที่อุรุเวลา 8 ภาพพระพุทธเจ้าแสดงธรรม โปรดเหล่าญาติสกุลศากยวงศ์ที่กรุงกบิลพัสดุ์ และภาพพระพุทธเจ้าทรงถวายพระเพลิงศพพระเจ้าสุทโธทนะ 9 ภาพพระพุทธเจ้าเสด็จมาจากสวรรค์ดาวดึงส์ในวันมหาปวารณา หลังจากทรงแสดงธรรมแสดงยมกปาฏิหาริย์เปิดโลกทั้งสาม ให้มองเห็นกัน 10 ภาพพระพุทธเจ้าเสด็จไปจำพรรษาที่ป่าเลไลยก์พร้อมเหล่าสาวก และภาพทรงเดินทางไปใกล้เกลือบึงหาของคณะสงฆ์ที่โกสัมพี ก่อนจะทรงปรินิพพาน 11 ภาพถวายเพลิงพระศพของพระพุทธเจ้า นำพระบรมสารีริกธาตุแจกจ่าย ให้เหล่าภิกษุณีศรี และภาพสงครามใหม่ติกรุงกบิลพัสดุ์จากปัญหาการเจรจาของเศรษฐีโกศลกับกรุงกบิลพัสดุ์

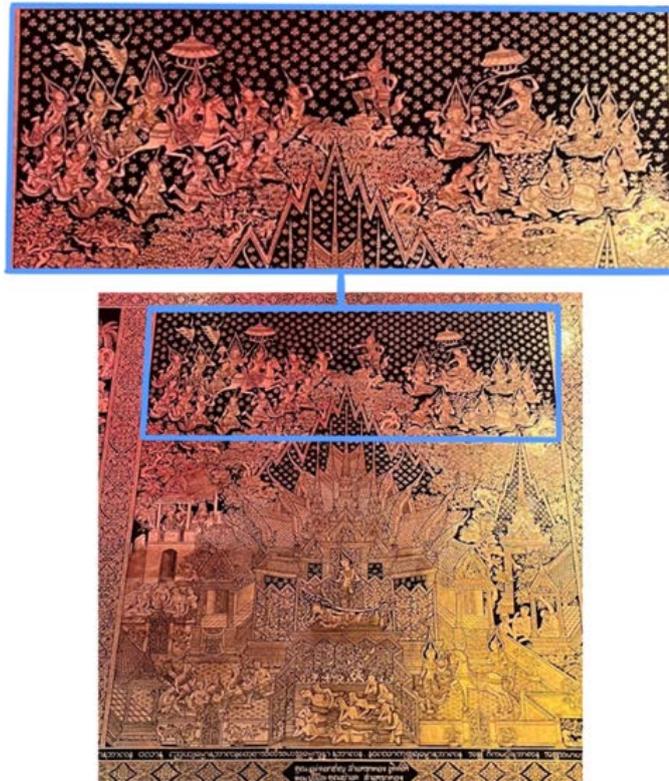
ภาพที่ 2 ภาพแผนผังแสดงเรื่องราวพุทธประวัติ จิตรกรรมลายรดน้ำอุโบสถวัดบางกระดี่

เนื่องจากชาวมอญนั้นมีความศรัทธาและมีชีวิตผูกพันกับพุทธศาสนานานนับตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ การดำเนินชีวิต และความเชื่อของชาวมอญนั้นจึงได้รับอิทธิพลมาจากพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความเชื่อและ ประเพณีทางพุทธศาสนาที่สำคัญของชาวมอญที่เป็นตัวอย่างให้กับชนชาติอื่นๆ ที่นับถือศาสนาพุทธมาตั้งแต่ สมัยโบราณ คือ

1.1 คติความเชื่อความเชื่อธรรมเนียมการบวชนาคของชาวมอญ

ชาวมอญมีคติธรรมเนียมก่อนที่จะบวชเป็นพระภิกษุด้วยการแต่งตัวห่มสไบด้วยเสื้อผ้าสีสดใสและสวมเครื่องประดับสวยงามตอนที่ยังเป็นนาคก่อนเข้าพิธีอุปสมบท จากพุทธประวัติในวันที่เจ้าชายสิทธัตถะ ตัดสินใจออกผนวช โดยที่สละอาภรณ์และเครื่องประดับงดงามมีค่า เพื่อห่มจีวรเป็นสมณะเพศแสวงหาการดับ ทุกข์และละซึ่งกิเลสแม้จะมีพญามารมาขัดขวาง ชาวมอญจึงถือคตินี้มาเป็นคำสอนให้กับผู้ที่บวชเป็น พระภิกษุให้มีความตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหลักธรรมคำสอนและละซึ่งกิเลสที่ไม่มีประโยชน์ต่อการศึกษาคำสอน ทางพุทธศาสนา

ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ได้เขียนภาพเจ้าชายสิทธัตถะทรงม้ากัณฐกะออกจากกรุง กบิลพัสดุ์โดยมีนายฉันทะและขบวนเหล่าเทวดาที่มาถวายจีวรและบาตร โดยมีพญามารยื่นขัดขวางไม่ให้ พระองค์ออกผนวชอยู่เบื้องหน้า อยู่ที่ภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธประวัติช่องที่ 4

ภาพที่ 3 ภาพขยายเหตุการณ์เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกจากกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อออกผนวช

1.2 ประเพณีการจัดงานศพและการทำโลงศพของชาวมอญ

ชาวมอญมีความเชื่อเกี่ยวกับการ เกิด แก่ เจ็บ ตาย นั้นเป็นเรื่องธรรมดา และยังเชื่อว่ามีโลกสวรรค์ และโลกนรกจากความเชื่อของพุทธศาสนา เมื่อนุญเสียชีวิตแล้ว จะไปเกิดที่โลกสวรรค์หรือนรกตามแต่ความดี-ชั่วที่สะสมมาในชีวิตของแต่ละคน ดังนั้นชาวมอญจึงให้ความสำคัญกับการตาย ทำให้ชาวมอญมีประเพณีพิธีจัดงานศพ โดยมีการตั้งปราสาทศพ และการทำโลงศพมอญจากความเชื่อในอานิสงค์ของพุทธศาสนา เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาวมอญมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งการตั้งปราสาทศพมอญนั้นเป็นของสูง สมัยโบราณจะจัดทำขึ้นสำหรับงานศพพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ และพระสงฆ์เท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้นิยมสร้างถวายพระสงฆ์ชาวมอญที่มรณภาพ นอกจากถือเป็นอานิสงค์แล้ว ยังเป็นการให้เกียรติแก่พระสงฆ์รูปนั้นที่ได้อุทิศตนเป็นผู้เผยแผ่คำสอนทางศาสนาของพระพุทธเจ้า

ปราสาทศพมอญนั้นจะสร้างเป็นกลุ่มอาคารเรือนยอดชั่วคราว ตกแต่งลวดลายสวยงาม มีแท่นปราสาทขนาดใหญ่ตั้งใจกลางสำหรับประดิษฐานโลงศพมอญ ที่ปัจจุบันถือเป็นงานศิลปกรรมชิ้นสำคัญทางวัฒนธรรมของชาวมอญที่มีความละเอียด และเป็นเอกลักษณ์จากรูปร่างของโลงที่ลักษณะเหมือนเป็นวิมานเจาะช่องหน้าต่างทั้งหมด 3 ช่อง ตัวโลงจะโค้งแคบที่ก้นหีบ และโค้งออกที่ปากโลง มีฝาเป็นหลังคายอดปราสาทซ้อนกันและตกแต่งอย่างวิจิตรงดงาม ยังมีความประณีตมากเท่าไร อานิสงค์ในการสร้างยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

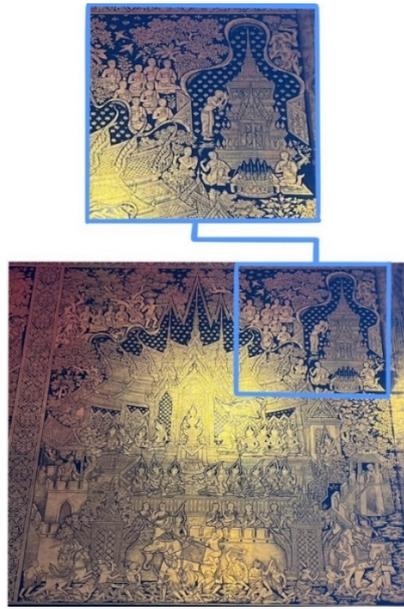
ภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่ได้นำเอารูปแบบการสร้างปราสาทศพมอญและโลงศพมอญมาเขียนไว้ในพิธีการจัดงานศพในเหตุการณ์พุทธประวัติด้วยกันสองเหตุการณ์คือ

1.2.1 พิธีการถวายพระเพลิงศพของพระเจ้าสุทโธทนะในภาพจิตรกรรมช่องที่ 8

ภาพที่ 4 ภาพขยายเหตุการณ์พิธีถวายพระเพลิงศพพระเจ้าสุทโธทนะ

1.2.2 พิธีการถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้าในภาพจิตรกรรมช่องที่ 11

ภาพที่ 5 ภาพขยายเหตุการณ์พิธีถวายพระเพลิงพระพุทธสรีระของพระพุทธเจ้า

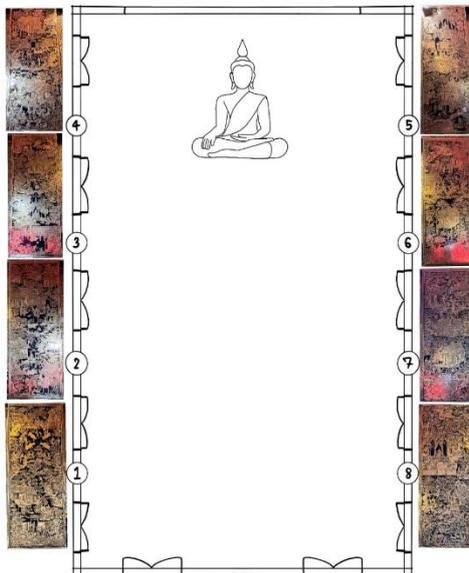
ภาพที่ 6 ตัวอย่างภาพโลงศพมอญ หรือ สะลาบ็อก

ที่มา: สุริยา พิวนอร์ธ (2568)

ซึ่งภาพเหตุการณ์พิธีการจัดงานพระศพทั้งสองเหตุการณ์นั้นเป็นการจัดพิธีศพของกษัตริย์และพระพุทธเจ้า จึงมีความแตกต่างของจำนวนยอดหลังคาที่โลงพระศพ โดยโลงพระศพของพระเจ้าสุทโธทนะจะมีรูปทรงเหมือนกับหลังคาทรงยอดปราสาท และมีจำนวนยอดหลังคามากกว่าคือมียอดหลังคาทั้งหมด 3 ยอด แต่ยอดหลังคาโลงพระศพของพระพุทธเจ้ามีเพียงยอดเดียวสูงขึ้นไปและยังมีรูปทรงชั้นระฆังคว่ำเหมือนกับยอดเจดีย์ที่ถือเป็นที่อยู่และตัวแทนของพระพุทธเจ้าที่บรรลุนิพพานได้อีกด้วย

2. อิทธิพลทางความเชื่อสะท้อนวิถีชีวิตของชาวมอญผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ในจิตรกรรมพุทธทำนาย

พุทธทำนาย คือ การทำนายเหตุการณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกที่พระพุทธเจ้าได้ทรงทำนายไว้ว่าจะเกิดขึ้นเมื่อหลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา และความสำคัญของพุทธศาสนามีความเสื่อมลงในอนาคต พุทธทำนายจึงเป็นสิ่งเตือนใจให้มนุษย์ควรจะทำความดี อยู่ในศีลธรรม เชื่อคำสอนของพุทธศาสนา เพื่อที่เหตุการณ์ที่ทรงทำนายจะไม่เกิดขึ้น มนุษย์จะได้มีความตั้งมั่น ดำรงอยู่ในศีลธรรม ใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันอย่างสงบ และเรียนรู้คำสอนทางศาสนาไปจนนิพพาน จิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่มีการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องพุทธทำนาย 16 ประการ อยู่ที่ฝาผนังอุโบสถระหว่างช่องบานหน้าต่างทั้งสองด้านแบ่งเป็นช่องด้านละ 4 ช่อง เริ่มจากผนังด้านข้างด้านซ้ายไปจนถึงผนังด้านขวา ดังนี้

ภาพที่ 7 ภาพแผนผังจิตรกรรมพุทธทำนาย 16 ประการ อุโบสถวัดบางกระดี่

ซึ่งในภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่มีการสอดแทรกภาพความเชื่อของชาวมอญในภาพจิตรกรรม ผ่านการเล่าเหตุการณ์การใช้ชีวิตประจำวันของมนุษย์ในภาพที่พระพุทธเจ้าทรงทำนายไว้ ดังนี้

2.1 การสร้างบ้านเรือนหันไปยังริมคลองตามความเชื่อของชาวมอญในสมัยโบราณ

การปลูกบ้านเรือนของชาวมอญนั้นมีความเชื่อและได้รับอิทธิพลมาจาก ความเชื่อการนับถือผีบรรพบุรุษตามตำราโลกสิทธิ์ี ตำราการใช้ชีวิตของชาวมอญที่ยึดถือกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งชาวมอญในชุมชนมอญบางกระดี่ ยังคงยึดถือตำราโลกสิทธิ์ีเป็นหลักความเชื่อในการใช้ชีวิต รวมไปถึงความเชื่อในการสร้างบ้านที่หันด้านกว้างของเรือนไปยังทิศตะวันออกเพื่อให้ห้องด้านที่มีเสาเอกของบ้าน ซึ่งเป็นห้องของเจ้าของบ้าน

ภาพที่ 10 ภาพขยายจิตรกรรมพุทธทำนายช่องที่ 6 แสดงภาพการก่อสร้างบ้านเรือนของชาวมอญ

ภาพที่ 11 ภาพขยายจิตรกรรมพุทธทำนายช่องที่ 7 แสดงภาพการก่อสร้างบ้านเรือนของชาวมอญ

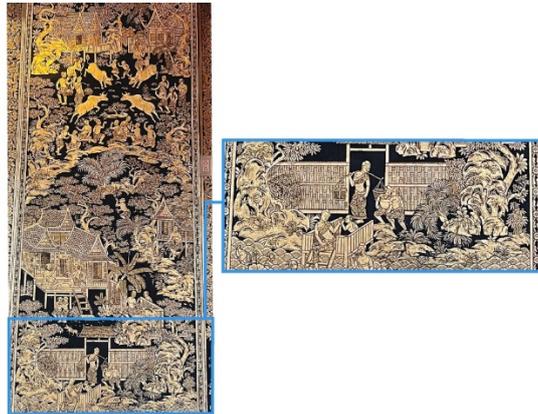

ภาพที่ 12 ภาพถ่ายบ้านเรือนของชาวบ้านในชุมชนมอญบางกระดี่ริมคลองสนามไชย

2.2 วิถีชีวิตของชาวมอญในชุมชนมอญบางกระดี่

ชาวมอญนั้นมีวิถีชีวิตที่สงบและเรียบง่าย และมักจะประกอบอาชีพเลี้ยงชีพด้วยการประกอบอาชีพ อาชีพ การค้าขาย ทำนา ทำสวน และการจับสัตว์น้ำ จากความนิยมตั้งรกรากบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ ชาวมอญบางกระดี่ ก็เป็นชุมชนมอญที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมคลองสนามไชยมาตั้งแต่สมัยโบราณ ชาวมอญบางกระดี่ จึงประกอบอาชีพทำนา ทำสวนผลไม้ จับสัตว์น้ำ โดยมีคลองสนามไชยเป็นแหล่งน้ำหลักในการประกอบอาชีพ และชาวมอญบางกระดี่ยังมีฝีมือการประกอบอาหารและขนมหวาน การทำอาหารและขนมหวานหาเลี้ยงชีพจึงเป็นอาชีพที่สำคัญของชาวมอญบางกระดี่

ซึ่งจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ยังเขียนภาพวิถีชีวิตของชาวมอญไว้ในภาพจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธทำนาย ผ่านการใช้ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละเรื่องราว ทั้งการค้าขาย การจับสัตว์น้ำ และการประกอบอาหาร อาชีพ การทำขนมกอละแม ขนมที่สำคัญของชาวมอญ อยู่ในจิตรกรรมฝาผนังพุทธทำนายช่องที่ 1 กับช่องที่ 5 ดังนี้

ภาพที่ 13 ภาพขยายจิตรกรรมพุทธทำนายช่องที่ 1 แสดงภาพหญิงสาวหาบคอนค้าขาย

ภาพที่ 14 ภาพขยายจิตรกรรมพุทธทำนายช่องที่ 5 แสดงภาพการก่อสร้างบ้านเรือนของชาวมอญ

ภาพที่ 15 ภาพถ่ายชาวบ้านกำลังพายเรือหาปลาริมคลองสนามไชย ชุมชนมอญบางกระดี่

3. สัญลักษณ์ที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเอกลักษณ์ของช่างเขียนชาวมอญในภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำอุโบสถวัดบางกระดี่

ชาวมอญนั้นมีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงตัวตนและความเป็นชาติที่สำคัญของชาวมอญอยู่ 2 สัญลักษณ์ด้วยกัน คือ หงส์ และดอกพุดตาน ดังนั้นช่างเขียนชาวมอญจึงมักนิยมนำสัญลักษณ์ทั้งสองมาเป็นลวดลายประดับตกแต่งตามศาสนสถานของชาวมอญแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์ความเป็นชนชาติ

หงส์ เป็นสัญลักษณ์ตัวแทนตำนานความเชื่อของการกำเนิดอดีตเมืองหลวงของชาวมอญคือเมืองหงสาวดี ที่มีความเชื่อว่าเมืองหงสาวดีมาจากตำนานหงส์สีทองสองตัวลงมาเล่นน้ำกลางทะเลในสมัยพระพุทธเจ้าตรัสรู้ ทรงทำนายต่อไปที่ผืนน้ำที่หงส์สองตัวเล่นน้ำจะกลายเป็นแผ่นดิน และเป็นที่ตั้งพระธาตุสฤปเจดีย์สำคัญทำให้หงส์กลายเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ที่สำคัญคู่บ้านคู่เมืองของชาวมอญมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในวัดเป็นศิลปกรรมรูปแบบการตกแต่งศาสนสถาน ด้วยการสร้างเสาหงส์ และปรากฏอยู่ในงานจิตรกรรมฝาผนังตามวัดของชาวมอญ เพื่อเป็นพุทธบูชาและสัญลักษณ์ของบ้านเกิด ซึ่งลวดลายของหงส์ที่ปรากฏสอดแทรกอยู่ในงานจิตรกรรมลายรดน้ำวัดบางกระดี่ อยู่ที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังพุทธประวัติด้านหลังองค์พระพุทธรูป และอยู่ที่ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องไตรภูมิด้านหน้าพระพุทธรูป ดังนี้

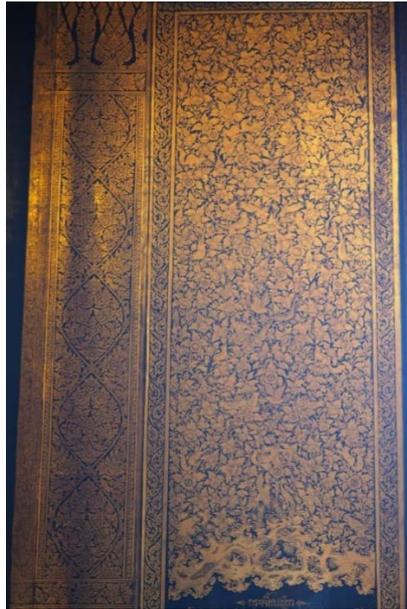

ภาพที่ 16 ภาพขยายรูปหงส์ในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเรื่องพุทธประวัติ วัดบางกระดี่

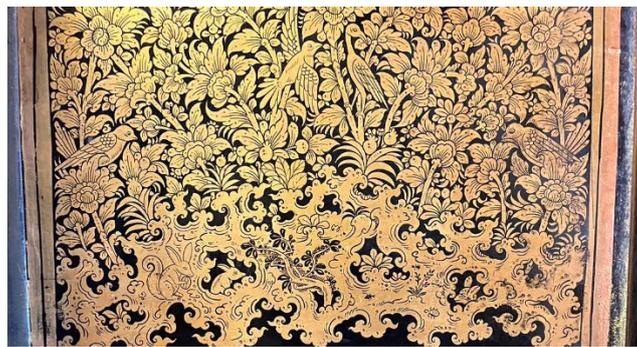

ภาพที่ 17 ภาพขยายรูปหงส์ในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถเรื่องไตรภูมิ วัดบางกระดี่

ดอกพุดตาน เป็นลวดลายดอกไม้ที่ได้รับความนิยมของชาวมอญในการตกแต่งศาสนสถานและโลงศพของชาวมอญ ลวดลายดอกพุดตานที่ปรากฏอยู่ที่งานจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ จะถูกเขียนเป็นลายพรรณพฤกษา ประกอบตกแต่งฝาผนังรอบ ๆ อุโบสถระหว่างช่องประตูและช่องหน้าต่าง และยังออกแบบเป็นลวดลายคั่นระหว่างเรื่องราวจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำในอุโบสถวัดบางกระดี่อีกด้วย

ภาพที่ 18 ภาพลวดลายดอกพุดตานในจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถ วัดบางกระดี่

ภาพที่ 19 ภาพขยายลวดลายดอกพุดตานที่ประกอบอยู่ในลวดลายคั่น และลวดลายพรรณพฤกษาในภาพจิตรกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่ จิตรกรรมฝาผนังยังสอดแทรกความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวมอญชุมชนมอญบางกระดี่ที่ตั้งอยู่รอบ ๆ อาณาเขตวัดบางกระดี่ที่ถือเป็น ศูนย์กลาง และศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญในชุมชนมอญวัดบางกระดี่ ซึ่งชาวมอญบางกระดี่แทบทุกคนนั้น ล้วนมีความผูกพันและใกล้ชิดกับวัดบางกระดี่มาตั้งแต่กำเนิด การก่อสร้างเหล่าศาสนสถานและการทำนุบำรุง ภายในวัดล้วนเกิดจากความศรัทธาของชาวมอญบางกระดี่แทบทั้งสิ้น ทำให้เห็นถึงความตั้งใจและความศรัทธา อย่างแรงกล้าในพุทธศาสนาของชาวมอญชุมชนบางกระดี่ที่ร่วมแรงร่วมใจกันได้เป็นอย่างดีเหมือนกับชุมชน มอญบางกระดี่ที่ยังคงรักษาวินัยชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมของชาวมอญได้ดีที่สุดชุมชนหนึ่งในประเทศไทยที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒน์ชัย สุวดีผล (2552, น. 4-5) ที่ได้ศึกษาความเป็นมาของชุมชนมอญบางกระดี่

ในด้านวิถีชีวิต อัตลักษณ์ของชุมชน และศึกษาพลวัตของกระบวนการทางทุนทางสังคมในการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชนมอญบางกระดี่จากสภาพสังคมและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ของสมาชิก พบว่าสมาชิกศูนย์การเรียนรู้รวมทั้งผู้คนในชุมชนมีความตระหนักรู้ต่อปัญหาการลดคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชนโดยมีปัจจัยภายในชุมชน คือ ความเป็นชุมชน ระบบเครือญาติ ผู้นำ และปัจจัยภายนอก คือ บุคคล หน่วยงานองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน เข้ามาสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์และรื้อฟื้นวัฒนธรรมมอญของชุมชนบางกระดี่ในรูปแบบของพิพิธภัณฑ์และการท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร มากแจ้ง (2540, น. 13-18) ที่ได้การศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญบางกระดี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิตของชาวมอญบางกระดี่และรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อของชาวมอญบางกระดี่เพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวมอญที่ควรได้รับการอนุรักษ์สืบทอดและพัฒนาชุมชนไม่ให้ถูกความเจริญกลืนกินอัตลักษณ์ความเป็นมอญไปจนหมดจากการปลูกฝังวัฒนธรรม ระหว่างชุมชน วัด โรงเรียน และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการด้านอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดวัฒนธรรมของชาวมอญ

2. วัดบางกระดี่ยังมีรูปแบบของศิลปกรรม และสัญลักษณ์ของชนชาติมอญที่ถูกนำมาประดับตกแต่งรอบ ๆ บริเวณวัด และยังสอดแทรกรูปแบบงานศิลปกรรม และสัญลักษณ์ของชาวมอญอยู่ในงานจิตรกรรมฝาผนังเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวมอญ โดยเฉพาะการเกิด การบวช และการตาย โดยเฉพาะการตายที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตให้ตั้งมั่นอยู่แต่ในศีลธรรม ชาวมอญที่มีความเชื่อและศรัทธาในพุทธศาสนาเป็นอย่างมากจึงนิยมปลูกฝังความเชื่อและความศรัทธาพุทธศาสนาสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ชาวมอญในชุมชนมอญบางกระดี่นอกจากจะยังคงรักษาธรรมเนียมการนับถือผีบรรพบุรุษที่ชนชาติมอญให้ความเคารพนับถือ ยังปลูกฝังให้ลูกหลานนั้นมีความศรัทธาและปฏิบัติตามคำสอนของพุทธศาสนา ให้ประพฤติตนทำแต่ความดีอย่างเคร่งครัดส่งต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น เพื่อให้ความศรัทธา ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชนชาติมอญที่มีพุทธศาสนามีอิทธิพลในการดำรงชีวิตยังคงอยู่คู่กับลูกหลานสืบต่อไปในอนาคต

3. วิถีชีวิตของชาวมอญบางกระดี่ที่มีระบบการใช้ชีวิตกันแบบเครือญาติ และปลูกบ้านอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่คอยช่วยเหลือกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวมอญบางกระดี่ในปัจจุบันถึงแม้จะปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยและความนิยมจากความเจริญภายนอกชุมชนเพื่อดำรงชีวิต แต่ก็ยังมีชาวบ้านในชุมชนมอญบางกระดี่ที่ยังคงยึดอาชีพดั้งเดิมของตน ทำมาหากินดำรงชีวิตอย่างสงบสุขในชุมชนอย่างเรียบง่ายที่ชุมชนบางกระดี่ริมคลองสนามไชยในปัจจุบัน และสภาพแวดล้อมในชุมชนก็ยังคงเป็นชุมชนชาวมอญริมน้ำที่สงบเงียบล้อมรอบบริเวณวัดบางกระดี่และยังคงความนิยมปลูกบ้านหันด้านจั่วไปที่คลองสนามไชยอยู่แม้วัสดุในการสร้างจะไม่ใช้ไม้เป็นหลักแล้วก็ตาม เพื่อรักษาธรรมเนียมความเชื่อของบรรพบุรุษของชาวมอญตั้งแต่สมัยโบราณให้ลูกหลานได้รู้ถึงประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษตนเอง

ในการสะท้อนเอกลักษณ์ของชาวมอญผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังนั้น พระครูสมมติธนสาร เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ และนายพิชัย บุรณภา ช่างเขียนจิตรกรรมได้นำความเชื่อ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชาวมอญเล่าเรื่องราวผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำวัดบางกระดี่ เป็นองค์ประกอบในเรื่องราวแต่ละตอนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวมอญที่สอดแทรกสัญลักษณ์ที่สำคัญที่แสดงความเป็นชนชาติมอญออกมาผ่านงานจิตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมเล่าเรื่องพุทธศาสนา และคำสอนทางพุทธศาสนาในแต่ละเหตุการณ์ออกมาผ่านงานจิตรกรรมฝาผนังลายรดน้ำทั้งสามเรื่องราว ไตรภูมิคถา พุทธประวัติ และพุทธทำนาย (พระครูโสภณธนสาร (สมบัติ อุชจาโร), 2565, สัมภาษณ์) ซึ่งพระครูโสภณธนสาร เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่นั้นเป็นคนมอญบางกระดี่แต่กำเนิด จึงมีความคุ้นเคยกับวัดบางกระดี่และรู้จักประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตของชาวมอญ รวมทั้งความรู้ทางพุทธศาสนา พระครูโสภณธนสาร(สมบัติ อุชจาโร) (2565, สัมภาษณ์) กล่าวว่า เมื่อตัวของท่านได้เข้ามาบวชเรียนและศึกษาพุทธศาสนา จนกระทั่งท่านได้มาเป็นเจ้าอาวาสในช่วงที่อุโบสถหลังใหม่กำลังจะแล้วเสร็จ ตนตั้งใจว่าอยากให้อุโบสถหลังใหม่ของวัดมีภาพจิตรกรรมไว้ให้ชาวบ้านและเด็ก ๆ รุ่นหลังได้เข้ามาศึกษา เนื่องจากตนมีความสนใจในงานศิลปะไทยและได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานตามวัดต่าง ๆ ตนจึงได้ติดต่อว่าจ้างช่างเขียนจิตรกรรมที่สามารถเขียนภาพจิตรกรรมโดยใช้เทคนิคลายรดน้ำปิดทองโดยกรรมวิธีโบราณได้ มาเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังให้อุโบสถ เพราะเห็นว่าเทคนิคงานลายรดน้ำนั้นไม่ค่อยมีใครทำและหาครูได้ยาก พอติดต่อช่างเขียนได้แล้วจึงมีการคุยว่าจ้างให้ออกแบบเรื่องราวทางพุทธศาสนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวมอญที่ท่านต้องการมาเขียนเป็นภาพจิตรกรรม โดยที่ช่างเขียนภาพจิตรกรรมที่ได้รับการว่าจ้างคือ นายพิชัย บุรณภา ช่างรับเหมาเขียนจิตรกรรมฝาผนังและปิดทองที่นำเทคนิคและกรรมวิธีการเขียนจิตรกรรมลายรดน้ำแบบโบราณมาช่วยด้านการกำหนดและออกแบบเรื่องราวเพื่อให้จิตรกรรมฝาผนังมีความสวยงามและถ่ายทอดเรื่องราวของพุทธศาสนาทั้งสามเรื่องราว และมีสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาวมอญออกมาให้เห็นชัดเจนที่สุด

เนื่องจากการจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่เขียนขึ้นด้วยเทคนิคลายรดน้ำ ซึ่งเป็นเทคนิคงานจิตรกรรมที่ค่อนข้างแตกต่างจากงานจิตรกรรมไทยที่ไม่ได้อาศัยแสงเงาและสีสันขั้เน้นความงามของภาพ แต่เป็นการใช้สีของทองคำเปลวเพียงสีเดียว พิชัย บุรณภา (2566, สัมภาษณ์) กล่าวว่า การออกแบบภาพจิตรกรรมวัดบางกระดี่ พอได้เรื่องราวที่เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่ต้องการเขียนเป็นจิตรกรรมฝาผนังแล้ว ตนต้องออกแบบและคำนวณพื้นที่ทั้งหมดในอุโบสถเพื่อจัดวางแต่ละเรื่องราวพร้อมกับการออกแบบลวดลายที่เหมาะสมกับภาพทั้งลวดลายเรื่องราวหลัก และลวดลายประกอบที่เป็นสัญลักษณ์ของชาวมอญให้มีความลงตัวเหมาะสมกับเทคนิคมากที่สุด ซึ่งนายพิชัย บุรณภา เป็นช่างเขียนภาพจิตรกรรมจากจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้รับเหมาเขียนภาพจิตรกรรม และรับปิดทองพระพุทธรูปตามวัดต่าง ๆ ด้วยประสบการณ์การทำงานที่สั่งสมมา จึงสามารถเรียนรู้เทคนิคและพัฒนาตนเองจนสามารถเขียนลายรดน้ำกรรมวิธีแบบโบราณที่นอกจากมีความซับซ้อน ยังต้องอาศัยความแม่นยำของการออกแบบภาพ การเขียนขนาด และ

ความพลัวไหวของเส้น การจัดวางช่องไฟให้ภาพจิตรกรรมลายรดน้ำมีความพอดีกันของสีทอง และสีดำแทนการเน้นแสงเงาของงานจิตรกรรมไทยทั่วไป

ซึ่งแต่ละเหตุการณ์ทั้งหมดในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดบางกระดี่ ได้เน้นเรื่องราวที่สำคัญด้วยการออกแบบแต่ละลวดลายให้มีการเขียนเส้นแต่ละขนาดของภาพ แบ่งช่องไฟให้มีความพอดีในแต่ละส่วน เพื่อให้ภาพจิตรกรรมลายรดน้ำวัดบางกระดี่นั้นสามารถสื่อเรื่องราวทางพุทธศาสนาให้ออกมาสวยงามด้วยการเขียนจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยประเพณีมาประยุกต์กับการเขียนลวดลายประดิษฐ์จากสัญลักษณ์ที่สำคัญของชาวมอญกับการออกแบบช่องไฟ และออกแบบพื้นที่แต่ละภาพให้มีความพอดีของพื้นที่ว่างของพื้นที่รักกับสีทองของทองคำเปลวจากเทคนิคลายรดน้ำ และสะท้อนวิถีชีวิตของชาวมอญออกมาให้ผู้สนใจ และผู้ที่เข้ามาร่วมพิธีทางศาสนาภายในอุโบสถซึ่งส่วนใหญ่นั้นคือชาวมอญชุมชนบางกระดี่ ได้มีความเข้าใจในพุทธศาสนา ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบในการอนุรักษ์งานศิลปะไทย และปลูกฝังตนเองให้ยังคงมีความยึดมั่นในการทำงานบำรุงศาสนาหมั่นทำความดีอยู่เสมอ และส่งต่อความเชื่อ วิถีชีวิตของชาวมอญให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตนตามที่บรรพบุรุษของชนชาติมอญต้องการสืบไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาต่อยอดเพิ่มเติมถึงความแตกต่างระหว่างงานจิตรกรรมฝาผนังของวัดมอญในช่วงเวลาต่าง ๆ ของสังคมไทย เพราะชาวมอญนิยมตั้งรกรากชุมชนอยู่ใกล้กับพื้นที่ตั้งวัดเดิมมาตั้งแต่อดีต และด้วยความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนา ชาวมอญอาจมีการปรับปรุงวัดร้างแล้วอัญเชิญพระภิกษุสงฆ์มาจำพรรษา หรือมีการสร้างวัดขึ้นใหม่ในชุมชน การเขียนจิตรกรรมฝาผนังตกแต่งในวัดมอญแต่ละที่จึงอาจมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละช่วงเวลาตามไปด้วย

2. ควรมีการศึกษาต่อยอดการวิจัยในบริบททางด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม คติชน และการผสมผสานทางคตินิยมความเชื่อระหว่างชาวไทยและชาวมอญ

3. ควรมีการศึกษาเอกลักษณ์ทางศิลปกรรมของชาวมอญ และสัญลักษณ์ของชาวมอญเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยของชนชาติมอญสืบไป

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. (2525). **ประวัติวัดทั่วราชอาณาจักร เล่ม 2**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์การศาสนา.

จวน เครือวิชมยาจารย์. (2537). **วิถีชีวิตชาวมอญ**. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.

ประพันธ์พงษ์ เทวคุปต์. (ม.ป.ป.). **ประวัติเมือง“นครเขื่อนขันธ์”**. สมุทรปราการ: ม.ป.พ.

พระครูโสภณธนสาร (สมบัตร อุชุงาโร). (2565, 25 กันยายน). **สัมภาษณ์**. เจ้าอาวาสวัดบางกระดี่. วัดบางกระดี่.

พิชัย บูรณาภา. (2566, 21 พฤศจิกายน). **สัมภาษณ์**. ช่างเขียนภาพจิตรกรรม. 135/3 หมู่ 4 ตำบลหาดขาม

อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.

พิสิทธิ์ ปลัดสิงห์. (2525). **มอญ ชนชาติไร้แผ่นดิน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อาทิตย์.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2568) **กลุ่มชาติพันธุ์มอญ**. ค้นเมื่อ 19 สิงหาคม 2568,

จาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/198>.

สุภาพร มากแจ้ง. (2540). **การศึกษาวิถีชีวิตมอญบางขุนเทียน "มอญบางกระดี่"**. รายงานการวิจัย.

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏธนบุรี.

สุภรณ์ โอเจริญ. (2541). **มอญในเมืองไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุวัฒน์ชัย สวัสดิผล. (2552). **ทุนทางสังคมกับการจัดการศูนย์เรียนรู้ กรณีศึกษา พิพิธภัณฑ์ชุมชนมอญบาง**

กระดี่ เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต ภาควิชาการพัฒนา

ชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุรียา พิวนอร์ล. (2568). **สุรียาทิปศพ**. ค้นเมื่อ 3 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.suriyafuneral.com/>.

อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐ์. (2555). **ลายรดน้ำ**. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ.